

ДОСВІД ПЕРЕБУДОВИ. МОЛОДІЖНЕ ТВОРЧЕ ОБ'ЄДНАННЯ «ДЕБЮТ»

Творче об'єднання «Дебют» почало функціонувати 1987 року, але про його заснування було оголошено у квітні 1986 року на П'ятому з'їзді кінематографістів УРСР. Художнім керівником нового об'єднання став Олександр Ітигілов — радянський кінорежисер (оператор, сценарист), який із 1970-х працював на Київській кіностудії художніх фільмів імені О. П. Довженка (сьогодні Національна кіностудія художніх фільмів імені Олександра Довженка). Олександр Ітигілов: «Мета нашого “Дебюту”, що створений за ініціативою Співки кінематографістів України і Держкіно УРСР, виявити в республіці найталановитіших, найобдарованіших молодих митців, які й стануть в недалекому майбутньому новим кінематографічним поколінням» («Екран і життя», 13.04.1987).

Українське об'єднання «Дебют» було сформовано за прикладом грузинського та найпершого всесоюзного експериментального молодіжного творчого об'єднання «Дебют», яке було засноване 1977 року на базі «Мосфільму». Як і всесоюзне ЕМТО, так і українське об'єднання «Дебют» створювалося як плацдарм для молодих кінематографістів — режисерів, операторів, сценаристів. Метою об'єднання було виявити молоді таланти і допомогти їм у реалізації творчого проекту, запуску першого фільму (переважно йшлося про короткометражні стрічки) тощо.

Очевидно, після знакових з'їздів кінематографістів 1986 року великі надії покладалися на молодь. Як реакція на ліберальну полі-

тику «Перебудови» на п'ятому з'їзді кінематографістів СРСР вперше відбулась критика «знизу» — старе правління союзу критикували за потурання владі, перешкоджання творчому процесу, заборону фільмів, створення стрічок на партійне замовлення. Йде у відставку перший секретар Союзу кінематографістів Лев Куліджанов, на його місце обирають режисера Елема Клімова, в якому вбачали лідера нового, перебудовного кіно. Скидають і критикують перших секретарів союзу кінематографістів РССР (Сергія Бондарчука) та УРСР (Тимофія Левчука). Директор кіностудії ім. Довженка Микола Мащенко так коментує створення українського об'єднання «Дебют», завданням якого було сприяння самореалізації молодих митців: «Мені ясно одне: революцію в кіно зроблять молоді... Я — за молодих...» (з архіву кіностудії ім. Довженка).

Першим фільмом «Дебюту» став короткометражний дебют режисерки Галини Шигаєвої «Голой» (1987 рік). Дотепна комедія вивела на екран в буквальному сенсі голого героя, чим спровокувала шквал нищівної критики від вітчизняних кінознавців не тільки щодо самої стрічки, але і щодо всього «Дебюту» та його керівника Олександра Ітигілова. Не сприйняли «Голого» і на київському кінофестивалі «Молодість». (Кінофестиваль «Молодість» було започатковано 1970 року в Києві викладачами та студентами кінофакультету КДІТМ імені І. К. Карпенка-Карого саме як платформу для молодих. У вигляді дводенного перегляду місцевих студентських короткометражних фільмів фестиваль існував до 1980-х, коли набув міжнародної популярності і розширив програму за рахунок дебютів авторів з інших радянських республік та країн співдружності. З часів Перебудови «Молодість» перетворюється вже на повноцінний міжнародний кінофестиваль, з 1991 року входить до рейтингів FIAPF. Завданням фестивалю було сприяння розвитку молодого професійного кіно. Сьогодні, як і сорок років тому, конкурсна програма представляє професійні та аматорські фільми дебютантів. Головні секції: студентський, перший короткометражний (ігровий, анімаційний, документальний) та перший повнометражний ігровий фільм.) Проте на міжнародному кінофестивалі в Турині 1988 року фільм

Галини Шигаєвої був удостоєний гран-прі як найкращий короткометражний фільм.

До кінця 1987 року на Київській кіностудії ім. Довженка вийшло ще три короткометражні фільми «Дебюту»: «Чорна яма» Анатолія Матешко та «Квартирант» Олександра Візира; а також один фільм на Одеській кіностудії — «Осінні поїзди» О. Амеліна.

1988 року 8 «дебютних» фільмів виходить на кіностудії ім. Довженка: «Циклон» (В. Волошин), «Протяг» (О. Міхеєв), «Ордань» (О. Ігнатуша), «Загибель богів» (А. Дончик), «Коник, що тягне з хворостом віз» (В. Шнипар), «Кордон на замку» (С. Лисенко), «Що записано в книгу життя» (реж. О. Денисенко), повнометражний «Поклик родинного томління» (В. Сивак); та 2 — на Одеській кіностудії: «Слони» (В. Феоктістов) та «Легка робота» (С. Попов).

Тоді ж було засновано щорічний кінофестиваль-звіт «Дебюту» — приз здобували найкращі за визначенням глядачів фільми. 1988 року приз «Золоте яблуко» здобув фільм Сергія Лисенка «Кордон на замку», «Срібне яблуко» — стрічка Андрія Дончика «Загибель богів», а «Бронзове яблуко» — «Легка робота» С. Попова. Крім того, фільм «Кордон на замку» здобув визнання та нагороди на кінофестивалях «Молодість '89», ВКФ «Дебют» в Москві 1990 року. Тогорічні фільми «Дебюту», зокрема «Кордон на замку» та «Загибель богів», запрошували на кінофестивалі закордоном.

1989 року виходить 10 фільмів українського ТО «Дебют». На Київській кіностудії ім. Довженка: режисерський дебют Олеса Янчука «В далеку дорогу», «Друге Я» (В. Бажай), «Старий та Моря» (Л. Карпов), «Транзит» (І. Шкурін), «Вихід» («Исход», реж. К. Степанков-молодший), повнометражні фільми «Тихий жах» (В. Приходько), «Химери зеленого літа» (В. Фесенко) та «Відвідини. Сон» («Посещение», В. Ткачов). На Одеській кіностудії: «Приют невинний» (О. Гусев) та «Знаки на білому» (О. Єремєєв).

1990 року на базі Одеської кіностудії звично виходять два фільми ТО «Дебют»: «Генка, брате мій» (О. Бурко) і «Одна ніч» (О. Стецюк). На кіностудії ім. Довженка — шість стрічок: «Панове, врятуймо місяць» (Д. Томашпольський), «Псалом» (А. Гураль), «Відлуння»

(О. Шевченко), «Історія пані Ївги» (М. Іванов), «Добрий бог» (О. Єршова), повнометражний фільм «Я той, хто є» (О. Володіна).

1991 року на Одеській кіностудії — повнометражний фільм Миколи Седнева «Прокинутися в Шанхаї». На Київській кіностудії імені ОлександраДовженка — п'ять короткометражних фільмів: «Пудель» (Т. Черкашина), «Постскрипtum» (В. Бойко), «Суржик» (С. Шевченко), «Мана» («Наваждение», Б. Михайлов), «Родимка» (Л. Дроздовська-Галатіна), «Постскрипtum» (В. Бойко).